



Xuan Bello

Visat núm. 7

(abril 2009)

per Jordi Llavina

L'obra de Xuan Bello és, probablement, una de les més singulars que ha donat no sols la literatura asturiana dels darrers vint anys sinó fins i tot la cultura hispànica recent. De fet, es pot afirmar que Bello, amb el seu celebrat *Història universal de Paniceiros* (Adesiara Editorial), va situar la literatura àstur en el mapa. En certa mesura, com Bernardo Atxaga va situar en el mapa la literatura èuscara contemporània, pocs anys abans.

És difícil, però, començar a parlar d'aquest autor sense fer un esment de la llengua que fa servir. L'asturià —cal mirar d'evitar el terme *bable*, que parteix d'una designació pejorativa— és una llengua vella, i bella, que viu des de temps antics una situació molt precària. No del tot acceptada en el seu propi país, l'asturià està sotmès, una vegada i una altra, a debats interminables sobre la seva necessària normalització, que no acaba mai d'arribar ni d'enfilarse.

Sigui com sigui, és un llibre concret, un llibre en prosa, d'un dels autors de la segona generació del Surdimientu que serveix per *fer aparèixer*, si se'm permet l'expressió, tota una literatura. Parlo, és clar, del fundacional *Història universal de Paniceiros*, de Xuan Bello, que després de publicar quatre llibres de poesia molt valuosos (els recopilats dins el volum *La vida perdida*) dóna a conèixer la seva primera obra en prosa. El *Paniceiros* de Bello és un deliciós experiment literari, en la línia de Sebald o de Magris, en què el dietarisme dóna la mà a la poesia, i el gènere relat (en totes les seves expressions: faula, rondalla, apòleg) flirteja amb l'assaig. Paniceiros és el poble natal de l'escriptor, una aldea de no més de seixanta ànimes des del cor sentimental de la qual Bello proposa una mirada universal.

Si aquest llibre es despleguava, sobretot, en el món de la infància del protagonista, amb el següent, *Los cuarteles de la memoria*, s'aborda l'adolescència i la primera joventut. Moltes de les històries contingudes, tant en *Cuarteles* com en *Paniceiros*, tenien un origen periodístic: Xuan Bello és redactor de l'únic setmanari en llengua asturiana que hi ha al Principat, *Les notícies*. Aquesta publicació compta amb el privilegi de donar soplug a diversos autors de prestigi, i Bello n'és un dels exponents més remarcables. Per tant, algunes de les històries que els lectors de *Les notícies* coneixien de cada divendres, arriba un moment que componen aquests dos magnífics llibres, que, a més, també inclouen fotografies al·lusives. La necessitat de la poesia, la realitat asturiana, el desig del viatge, Fernando Pessoa o Eugénio de Andrade, els gasetillers de comarca o els grans periodistes espanyols, el pas del temps i l'acumulació de pèrdues que tota existència comporta..., aquests són només uns quants dels temes que Bello tracta en els seus llibres.

A l'asturià, però, de feia temps se li demanava una novel·la. Els dos llibres consignats exploten i exploren el concepte de ficció, es diria que l'estiren com un xiclet. Però el seu públic volia una novel·la canònica, amb diversos capítols que mostressin una progressió. Una història que atrapés, com se sol dir, autènticament ficcional de cap a cap. Llavors va arribar un producte molt bellia: *La confesión xeneral*, que és la història de la fugida d'un personatge a la ciutat portuguesa de Braga per intentar trobar-se ell mateix (o les restes del que en pugui quedar). Ara fa poc, Adesiara Editorial ha publicat un altre dels llibres singulars de Bello, en la línia dels dos primers que he esmentat. Em refereixo al delicat *La neu i altres complements circumstancials*. No hi ha conflicte entre la vida i la literatura, assegura la veu narrativa en una de les peces del llibre. I, en efecte,

llegint aquest magnífic escriptor, o aquest poeta que ha disfressat la seva poesia de prosa, un té la impressió que per a ell aquestes dues instàncies —la vida i la literatura— s'alimenten mútuament, complementàries com són. En la *Neu* trobem un centenar de proses breus, intenses, i de la lectura del llibre es desprèn la imatge d'un autor permeable a la inesgotable «novetat del món».